بەرلیناله و فیلمی کوردی
بیانوویەک بۆ خۆمانیفێستکردن

ئۆی دۆستەکانم،چ دۆستێک بوونی نیە. نیتچە

ئایا کۆیلەی ! کەواتە ناتوانیت دۆست بیت . ئایا زۆرداریت ! کەواتە ناتوانیت دۆستت هەبێت . نیتچە

بەکرعەلی / بەرلین
bakirali@gmx.de

لە فێستیڤالی سالآنەی بەرلیناله دا(لە بەرلین / ئەلمانیا) بۆ فیلمی سینەمایی ئەمسال 2007 ، فیلمی کوردی ((دۆل)) لەدەرهێنانی سینەماکار هونەر سەلیم بۆ ماوەی چوار رۆژ پیشاندرا. پەیداکردنی بلیت لەم جۆرە بۆنانەدا و لەم جۆرە کۆمەڵگایانەدا کە دۆستێکی دڵسۆزی هەموو جۆرە هونەرێکن ئاسان نیە گەر پێشوەخت مشوری خۆت نەخواردبێت . بەڵام خۆشبەختانە ئێمە پێشتر بلیتی ئەم فیلمەمان بۆ پاشەکەوت کرا بوو. ئەوە بوو رۆژی 2007/02/17 چووین بۆ بینینی فیلمەکە . هەر لە پێش خانووی سینەماکەدا بینیمان جەماوەرێکی چەند زۆر هاتوون بۆ بینینی فیلمەکە .. لەوانە ژمارەیەکی زۆر کە بلیتیان دەستنەکەوتبوو کەوتبوونە سۆراخی پەیدا کردنی بلیتی زیادە لەم و لەو...دیار بوو بلیتەکان پێشوەخت هەمووی فرۆشرا بوون ، من وای بۆ دەچووم کە رەنگبێت هۆڵی سینەماکە بچووک بێت بەڵام کە چووینە ژوورەوە هۆڵێکی زۆر گەورەو فراوانی دوو نهۆمی پڕ لە میوانمان بینییەوە ئیدی یەکڕاست زانیمان ئەم هۆڵە لە هەرەگەورەترین خانەی سینەماکانی شاری بەرلین و ئەڵمانیایە. جێی باسکردنە ساڵی پاریش هونەر سەلیم بە فیلمی کیلۆمەتر سفر بەشداری هەمان فێستیڤاڵی کردبوو.

لێرەدا ئەم ئاماژەیەی من بەو ئەتمۆسفێرەی فیلمەکەی تێدا پیشاندراوە بەو مەبەستەیە کە بڵێم ، بۆ گەلێکی بێدۆستی وەک کورد کارێکی ئەدەبی ، کارێکی هونەری ، کارێکی وەرزشی ، کارێکی زانستی گەورەترین رۆڵ دەبینێت لە پەیداکرنی دۆست دا . چونکە ئەوەی کە کورد نییەتی دۆستە . بۆیە لێرەدا من باس لە دۆست و دۆستایەتی دەکەم چونکە لە مێژە باوەڕی ئەوەم لا چەکەرە بووە کە کورد لە بێدۆستایەتیدا تا ئێستا تەنیاترین نەتەوەی ئەم سەرزەمینەیە . وە هەموو ئەو تراژیدیانەشی بەسەریدا دێن لەلایەن دراوسێکانیەوە دێن ، لە کاتێکدا بە هەموو پێوەرە ئاسمانییەکان و بە هەموو بەها مرۆڤایەتیەکان دراوسێ دەبێت دۆست بێت نەک دوژمن . فەزیلەی دراوسێیایەتی لەوەدایە کە ڕێزی دراوسێکەی بگرێت . دەستدرێژی نەکاتە سەری ، سوکایەتی پێ نەکات ، پەلاماری خاک و خەڵکەکەی نەدات. دۆستی ڕاستەقینە ، ئەوەی پێی دەوترێت دۆستی برایانە، نابێت ناپاکی لەگەڵ دۆستەکەیدا بکات . دراوسێش بە پێی مانا باوەکان (واتە ئەوەی ئاینەکان و کولتوری باوی سەرەتاییانەی کۆمەڵگای مرۆیی فێرمان دەکات) بەهەمان پێودانگ دەبێت فەزیلەی دۆستایەتی خۆی بەرامبەر دراوسێ پیشان بدات ، نەک فەزیلەی لووتبەرزی و خۆبەزلزانین و ڕەگەزپەرستی ، وەک ئەوەی لەم فیلمەدا دەیبینین گرنگترین دروشمی تورکەکان بریتییەلە : بەختەوەر ئەو کەسەیە کە خۆی بە تورک دادەنێت . لە ئەنجامی ئەمەشەوە ئیدی هەموو نەتەوەکانی تر بەبەدبەخت و بەدفەڕ تەماشا دەکرێن.

بەڵام ئەفسووس هەموو ئەو کارەساتانە ئێمە لەدراوسێکانمانەوە بەسەرماندا دێت و تا ئێستاش تێگەیشتنمان لەسەریان نەک هەر ساخ نەبۆتەوە بەڵکو کاری سەرەتاییشمان بۆ نەکردوون. ئێمە دەبوو لەڕۆژگاری گڵۆبالگەرایی ئەمڕۆدا لەڕێی سەرزەمین و خاکی دراوسێکانمانەوە بچووینایەتە ناو جیهانەوە ، کەچی دراوسێکان ئەم دەرگایەیان بەڕووداد داخستووین ، بەڵام ئەمڕۆ کورد زیرەکانە توانیویەتی کەناڵێکی تر بدۆزێتەوە بۆ خۆگەیاندنە جیهان ، ئەویش کەناڵی ئاسمانی و هەواییە کە بریتییە لە هەبوونی چەند کەناڵێکی ئاسمانی و

هێڵەکانی تەلەفۆن و ئینتەرنێت و دوو فرۆکەخانەی نێودەوڵەتی لە کوردستاندا. کە دەرفەتی ئەوەیان بۆ ڕەخساندووە بتوانێت لەڕێی بەشداریکردنی پێشانگا نێونەتەوەییەکان و فیستیڤاڵەکان و کۆنگرەکانەوە تاڕادەیەک خۆی مانیفێست بکات؛ کە تێکڕای ئەمانە بە هەموو کەموکوڕییەکانیانەوە توانیویانە ببنە بەرەیەکی پتەوی بەرگریکردن لە مافی ژیانی کورد . واتە لەم ئاستەدا کورد بەکاربردنی سەرزەمینیانەی بۆ چوونەناو جیهانەوە وەرچەرخاندووە بۆ بەکارهێنانی ئاسمان. لێرەوە ئێمە لەمەودوا دەبێت ئاسمانیش وەک زەمین بەو میدیۆمە دابنێین کە دەمانگوێزێتەوە ناو جیهان ، میدیۆمێک هەرگیز لەمەوپێش نەمانبووە .

پیتەر سلۆتەردایک لە کتێبیَ ((گفت بە ئەڵمانی)) دادەڵێت :(زەویناسی بووە بەجۆرێک لە دیسپلینی ئاسماننناسی .. ئەوەی ئەمڕۆ بێتە دنیاوە دەبێتە هاوڵاتی ئەستێرەیەکی خۆفۆتۆگرافگرتووی هەوراوی ، دەبێتە دانیشتوویەکی ژوانگەیەکی شایستەی نێوان هۆشیاری و گەردوون. ل 57) . ئێستا نەوەی نوێی کوردی باشور لە پرۆسێسی چێکردنی ئەو ژوانگە شایستەیەدایە بەڵام دەبێت ئەو پارچەیەی کوردستان ببێتە ژوانگەی نێوان خود و جیهان ، نێوان جوانی و دادپەروەری ، ماف و وجود ، هۆشیاری و گەردوون ، ئازادی و سەربەخۆیی ، شارستانیەت و مەدەنیەت ، دیموکراسی و لیبرالی نەک گەندەڵی وستەم ، نەک هۆزایەتی و قەبیلایەتی ، نەک تەمەڵی و مشەخۆری ، نەک گێلێتی و خەوتن. لەبەر ئەوە بۆ ئەوەی کورد ڕێی چوونە ناو جیهان بدۆزێتەوە دەبێت لەمەوپاش بەهەموو ئەو هۆکارانەی لەبەردەستیدا هەیە هاوکێشەی دۆست / دوژمن یەکلاّبکاتەوە و سەرلەنوێ دایبڕێژێتەوە . ئەوەشی ئەو جۆرەکارانە دەتوانن ببنە مایەی پەیداکردنی دۆست و کاریگەرییەکی توند و شوێنەوارێکی توندیش لەناو ویژدانی کۆمەڵگای مرۆییدا بخوڵقێنن دڵنیام بە هیچ کام لە سەرکردە سیاسیەکان و بزووتنەوەکانیشیان ئەو ڕۆڵەیان پێ یاری ناکرێت. لێرەوە کورد دەبێت چیدی دەرک بەوە بکات لە ڕۆژگاری ئەمڕۆدا ، کە بە سەردەمی میدیا ناسراوە ، میدیۆمەکان ، بەتایبەتی سینەما یەکێکە لەو میدیۆمە هەرەگرنگانەی ڕێی ڕۆشتنە ناو جیهانی ئەو ئاسان دەکات. هەڵبەت لە یادمانە لەم ڕێگەیەدا چەند هەوڵێک وەک هەنگاوی سەرەتایی بەو ئاراستەیە دراون کە مایەی ستایشن.

چیرۆکی فیلمی((دۆل)) باس لە بەسەرهاتی کوردێکی باکور دەکات ، لەگەڵ برێک لە گاڵتە و خەندە و هومۆر ، کە پاشئەوەی سەربازە تورکەکان ، بەبێ ئەوەی چ بانگهێشتێکیان بۆ هاتبێت ، بەسوکایەتی پێکردنێکی زۆرەوە خۆیان هەڵدەقورتێننە ئاهەنگی زەماوەندەکەی ، لەگوندەکەی خۆیدا!!!، زەماوەندەکەی لێ تێکدەدەن و لەشەڕێکدا جەندرمەیەک بریندار دەکات و ناچار دەبێت بە تەنیا و بەبێ دەستگیرانەکەی هەڵبێت بەرەو کوردستانی باشوور ، کە وادیارە لەوێ شەڕ و جەنگ لە ئارادا نیە ، بەڵام هێندە نابات پاڵەوانەکە ئەوەی بۆ ئاشکرا دەبێت ، ئەگەرچی لەوێ ئازادی هەیە و شەڕ کۆتایی هاتووە بەڵام هێشتا شوێنەوارەکانی شەڕی لەناوبردنی کورد ودۆزینەوەی ئێسک و پرووسکی ناو گۆڕە بەکۆمەڵکوژییەکانی قوربانیانی ئەنفال لە سەرەتای سەرەتادایە. ئەوەی دیمەنی تراژیدی ئەم گۆڕە بە کۆمەڵانە کاریگەری لە ویژدانی بینەران کرد بڕوا ناکەم هەموو ئەو شاهیدانەی (لە گەڵ ڕێزی زۆرم بۆ هەموویان) لە هۆڵی دادگاییکردنی تاوانبارانی ئەنفالدا تراژیدیاکانی خۆیان دەگێڕایەوە توانیبێتیان هێندە باس لە ئازار بکەن ، بەڕاستی یەکێک لە دیارترین ئاماژەکانی هەژاری بیری سیاسی کوردی لەوەدا دەرکەوت کە نەیتوانی پەروەردەی زمانەوانی و سایکۆلۆگی ئەو شاهیدانە بکات ، ژمارەیەکی زۆر کەمیان نەبێت شاهیدەکان بە گشتی ئەوەیان پێنەکرا بتوانن ڕۆحی ئەو ئازارەو تراژیدیای ئەو قیامەتە بگێڕنەوە. هیچ شاهیدێک(ڕێزی خۆم بۆ ئازاروفرمێسکەکانیان دوبارەدەکەمەوە) نەیتوانی باسی بێمانایی ئەو کارەساتەمان بۆ بکات ، دیارە لەبەرئەوەی زۆرینەی قوربانیەکان گوندنشین بوون جێی گلەییەکی ئەوتۆ نیە ئەگەر نەیانتوانی بێت گوزارەی کاریگەر بۆ خودگوزارشتکردن دابڕێژن. بەڵام بیری سیاسی کوردی دەبوو ببێتە شاهیدێک بەسەر ئەو شاهیدانەوە وکار بۆ ناساندن و شیکاری زیاتری ئەو قیامەتە لای شاهیدەکان بکات ، تاوەکو بتوانن لەپاڵ هەموو ئەو دۆکومێنتانەدا کە پێیانە زمان و ڕۆح و دەروونی ئەو خەڵکە سادە و ساکارەی گوندنشین و سروشتنشینەی کورد کە ئەو ئەپۆکالیپس و قیامەتەیان بینی بۆ سەربار بخەن. دەبووچەندەها کۆرسیان بۆ شیکردنەوەی (مانا) و(بێمانایی) ئەنفال سازبکردایە تاوەکو شاهیدەکان و پارێزەرەکانیان لەبەردەم دادگادا کزەڵ دانەمێنن

، ئەوە بوو بینیمان تاوانبارەکان توانییان پۆزش و مانایەک بۆ تاوانەکانیان پاساو بکەنەوە ، کەچی نە شاهیدەکانمان و نە پارێزەرەکانیان پێیان نەکرا (بێمانایی) ئەو (مانا) یەی ئەوان بخەنەڕوو. نیتچە لەشوێنێکدا دەڵێت : ((مرۆڤ بەرگەی هەموو ئازارێک دەگرێت ئەوانە نەبن کە بێمانان)) ئەگەر کورد بەرگەی ئەنفالی نەگرتبێت دیارە لەبەرئەوەبووە کە ئەنفال کردەوەیەکی بێمانا بووە . بیری سیاسی کوردی دەبوو مانای ئەم بێماناییە بە پلەی یەکەم بۆ شاهیدەکان و پاشانیش پارێزەرەکان و ئێمەی گوێگر و تەماشاکەر شیبکردایەتەوە. بیری سیاسی کوردی خۆ ئەگەر سەرچاوەی یاسایی و جاڕنامەی مافی مرۆڤ و بەندە حقوقیەکانی هاوڵاتیبوونی لەبەردەستدا نەبووبێت ئەوا تەنیا سەرچاوە ئاینیەکان بەس بوون بیهێننەوە بۆ پووچەڵکردنەوە و بێماناییکردنی مانای ئەنفال ، لەوێدا بەس بوو ئاماژە بە چەند ئایەتێکی قورئانی بکرێت کە کوشتنی مرۆڤی موسڵمان حەرامە. کە هەم مانایەکی پارادۆکسیانەی ئاینیشی دەخستەڕوو هەم پۆزشی تاوانباران پووچەڵ و بێمانا دەبووەوە. بەڵام بەداخەوە وەک لە هەموو کایەکانی تریشدا بیری سیاسی کوردی هەژارە لە ناسینی ڕۆحی خۆیدا ، ڕووشەرمنە لە خۆپیشانداندا ، زمانیشی تەتەڵە دەکات لە وەسفکردنی ئەو ئازارانەی نەتەوەکەی پێوەی دەتلێتەوە. بیری سیاسی کوردی بۆ تەنیا جارێک ئەوەی نەسەلماند کە ئەو توانای خۆمانیفێستکردنی هەیە. پێدەچێت ئێمە پێویستمان بەجۆرێکیتری بیرکردنەوەی سیاسی بێت ، بیرکردنەوەیەک توانای خۆ وەسفکردن و خۆ ڕاگەیاندنی هەبێت ئەم خۆڕاگەیاندنەش بەمافێکی خۆی بزانێت وەک چۆن هەموو نەتەوەیەکی تر ئەو مافەی هەیە.. ئەمەش لەناو داڕشتنی جۆرێکی تری زمان دا ، زانستێکی تری زماندا ، لەناو ئەوەی نیتچە و سلۆتەردایک پێی دەڵێن فیلۆلۆگیایەکی تر دا، خۆی شێوەگیر دەکات.

پاڵەوانی فیلمەکە لە گەشتە ئۆدیسیەکەی خۆیدا دەگات بە دیداری چەندەها کوردی لێقەوماوی تری پارچەکانی تری کوردستان ، لە پەڵە زەوییەکی سێگۆشەییدا کە دەکەوێتە نێوان عێراق و ئێران وتورکیاوە ، کە تەنیا وشکایی زەرد دەکاتەوە و وەک بیابانێکی بێ ژیان دەردەکەوێت ، دەرهێنەر ناویناوە ((سێگۆشەی بەرمودا)) وەک هێمایەک بۆ ئەو سێگۆشە بەرمودایەی ناو ئۆکیانوس کە هەر بوونەوەرێک بەلایدا تێپەڕێت لووشی دەدات ، واتە سێگۆشەی مەرگ . لە کوردستانی باشوور کوردانی خۆرهەڵات و باکور و ڕۆژهەڵات و ئەوانەی تازە بە تازە لە تاراوگەوە دێنەوە هەن و بەیەکدەگەن . واتە دانیشتووانی کۆمەڵایەتی و سیاسی ئەو دەڤەرە لە مانا سادەکەیدا خەریکی خۆ کۆکردنەوە و خۆگردکردنەوەن ، وە بە مانا سیاسییەکەی سەرقاڵی پرۆسەی داڕشتنی چوارچێوەی هەرێمێکی سیاسین ، ئەمەجگە لەوەی خەونی هەموو پارچەکانی تریش لەوێدا بەرەو دامەزراندنی دەوڵەتێکی نەتەوەیی یەکدەگرنەوە.

ئەم وتارە لەو پێناوەدا دەنووسم کە مانا میتافیزیکیەکانی ئەو خەونە لێکبداتەوە ، ئەو خەونەی لە تۆپۆگرافیایەکدا لەدایک دەبێت لەپێناوی ئەوەی پارچە جیۆگرافیە لێکدابڕاوەکانی تری خۆی گردبکاتەوە . لەمەش بەدەر خوێندنەوەیەک بۆ هەقیقەتێک بکەم کە تاوەکو هەنووکە کاری لەسەر نەکراوە ، ئەویش بەرگریکردنە لە و سوبیەکت و هێزە نەمرەی لەناو ڕۆحی کورددا هەیە لە پێناوی بە زیندوومانەوە دا .. چونکە ئەو دژایەتیەی بەرانبەر بە کورد دەکرێت لە لایەن دراوسێکانی و دوورەکانیشیەوە ، ئەو تەنیایەی کورد وەکو نەتەوەیەک لەمسەر گۆی زەمینە دەیگوزەرێنێت ، ئەو ئازار و چەوساندنەوەیەی کورد بە پیلانی دۆست و دوژمنەکانی دەیچێژێت .. ئەو هەڕەشە وجودیەی لەسەر کورد هەیە لە مێژووی مرۆڤایەتیدا بێوێنەیە. هیچ نەتەوەیەک وەک کورد دراووسێکەی دوژمنی نییە ، وەک چۆن هیچ نەتەوەیەکیش وەک کورد برا هاوئایینەکەی دوژمنی نییە.

لەگەڵ ئەوەشدا هێشتا مەسەلەی بەزیندوویمانەوە لە ژیاندا لای کورد وەک ڕەگەزێکی مرۆیی کارایە و ئەکتیڤە . من باوەڕی تەواوم بەوە هەیە کە مرۆڤ نابێت تەنیا وەک زیندەوەرێک تەنیا لەڕووی بیۆلۆگییەوە خۆی بپارێزێت ، بەڵکو دۆزینەوەی ڕێچکەی هونەرییانەی ژیان ڕەهەندە نەمری و درێژخایەنەکەی ژیان دابین و شیاو دەکات.(لە جێگەی تردا قسەمان لەم ئاستە کردووە).

هەروەها دەخوازم ئەو تێزەیەش بوروژێنم کە بیری ڕەخنەی نوێی کوردی کە لە ڕاپەڕینەوە لەدایکبووە (با ئەمە وەک دیاگنۆزەیەکی گریمانەیی تەماشا بکەین ، ئەگەر نا لەسەدەی 20 دا هەموو بیری ڕەخنەیی کوردی تەنیا لەنێوان بەرەی مارکسیزم و بیریارێکی وەک مەسعود محەمەد دا خولی دەخوارد) هەمیشە هەر توانجی گرتووەتە کەلێنە بونیەویی و کۆمەڵایەتی وناعەقلانیەکانی کولتوری کوردی (لێرەدا ئێمە بانگەشەی ئەوە نادەین کە دژی ئەم شەپۆلەی بیری ڕەخنەیی بین) بەڵام ، بیری ڕەخنەی کوردی هەمیشە بۆ ئەدرێسی کەموکوڕیەکانی دنیای کوردی پۆستکراوە بەبێ ئەوەی بۆ جارێک لە جاران ڕاڤەیەک بێت و گوێ بۆ دەنگی ئەو دیاردەیە ، ئەو عەقلانیەتە ، ئەو بوونەوەرە ، ئەو موعجیزەیە هەڵبخات کە توانیویەتی بەجۆرێک لە جۆرەکان لە پێشدەم ئەو هەموو مەترسی وهەڕەشەیەدا ((سیستەمێکی بەرگری / Immunsystem)) بۆ خۆی بهێنێتە ئاراوە. واتە تاوەکو هەنوکە ئێمە چ جۆرە شیکارێکی ئەنترۆپۆلۆژی مرۆی کوردی شک نابەین. هێندە هەیە هونەروئەدەبی کوردی بەتایبەت شیعر و گۆرانی و سرود کەمتەرخەمییان لەبەرزڕاگرتنی ئیرادەی کورد نەنواندووە ، بەڵام بیری کوردی لەوپەڕی کەمتەرخەمیدا کاروانی خۆی ژیاندووە . من لەیادمە لە هەشتاکاندا هەندێ برادەری مارکسی و کۆمۆنیست هەبوون، کە تاوەکو ئێستاش لەمجۆرە لە کوردستانی ڕۆژهەڵاتدا بەداخەوە زۆر زۆرهەن ، پێیان شەرم بوو باس لە کورد بکرێت ، ئەوان پێیانوابوو باسکردنی کورد غەدر کردنە لە ئومەمیەت . کۆمیدیا و تراژیدیای هەموو بیری کوردی ئا لەم بیرۆکەیەدا دەبینمەوە . ئەگەرچی هەمان ئەم بیرۆکەیە ئێستا فۆرمێکی تری بۆ خۆی پەیداکردووە کە بریتیە لە دۆگمای دینی ، لەم دۆگمایەدا نابێت باسی نەتەوە بکرێت بەڵکو تەنیا دەبێت باسی موسڵمان بکرێت.

ڕەخنەی کوردی هەمیشە ڕەخنەی لە خود و زوبیەکتی کوردی لەناو پەیوەندیە کۆمەڵایەتیەکانیدا گرتووە کە ئەمەش بووەتە مایەی پشتگوێخستن وچاوپۆشیکردن لە خودی ئەو هەڕەشانەی لە ئۆبیەکتە دڕندەکانی دەرەوە دێن. هەڵبەت لێرەدا ئێمە کورد وەک کایەیەکی وجودی تەماشا دەکەین نەک وەک کۆلێکتیڤێکی کۆمەڵایەتی ، کایەی وجودیش هەمیشە ڕووبەرووی هەڕەشەکانی دەرەوە دەبێتەوە. تەنیا کایەی وجودی چالاک دەبێت لەبەردەم پەیداکردنی دۆست و دوژمن بۆ ناوکۆییە کۆمەڵایەتییەکان. بێهۆ نییە کە تاوەکو هەنووکە ئێمە لە تێکڕای ئەدەبیاتی ڕەخنەییماندا وتارێک لەسەر ماهیەتی چمکەکانی وەک دۆست / دوژمن ، دراوسێ/دوور ناخوێنینەوە.

شۆپنهاوەر بەجوانترین ڕستە پێناسی سوبیەکتمان بۆ دەکات و دەڵێت : (سوبیەکت لەبارەی هەموو شتێکەوە دەزانێت ، کەچی چ شتێک لەبارەی ئەوەوە نازانرێت). لێرەدا من ئەم ڕستەیە بۆ پاساوی تێکڕای تێزەکەم دەهێنمەوە . واتە بۆ پتەوکردنی ئەو ڕایەم کە پێموایە ڕەخنەگرتن بەتەنیا لە ناوەوە ، لە قووڵایی ، لە کۆمەڵگا ، لە خود بەبێ ڕەخنەگرتن لە دەرەوە ، لە ڕووکەش ، لە بابەت و لەئەویتر ناتوانێت چ دەرئەنجامێکی لۆگیکی بەدەست بهێنێت. گەر بشمانەوێت (زانستی شاد/ نیتچە) لەبری (زانستی ناشاد) لەدایک بێت نابێت لاساری لەو ڕاستییە بکەین.

فیلمەکە لە پێناسکردنیدا دەتوانین شوناسی ڕیالیزمی پێ ببەخشین ، واتە پیشاندانی واقیعەیانەی ژیانی سیاسی و کولتوری ، کەدواجار بریتیشە لە ژیانی بەردەوام و ڕۆژانەی خەڵکی بێماڵ و بێنیشتمانکراوی کورد. خەڵکانێک بێ ئەوەی چ گوناهێکیان کرد بێت بە گوناهبار دادەنرێن ، تەنیا لەبەر ئەوەی کوردن. کورد لەو وڵاتانەی دابەشکراون بەسەریاندا بە دزێوترین دوژمن سەیریان دەکەن ، بەڵام کورد تەنیا لەبەردەمی کورد خۆیدا دۆست و جوانە وەک لە فیلمەکەدا چەند هەڵوێست و دیمەنێکی لەو جۆرە دەبینین کە چۆن کوردانی باشور بە هەموو شێوەیەک دۆستایەتی ڕاستەقینە و برایانە بەرابەر کوردانی تر پێشکەش دەکەن .

کورد نیشتمانێکی گەورەی لێ داگیرکراوە لەکاتێکدا کورد یەک ژووری کەسی داگیر نەکردووە. ئیدی لەڕووی سایکۆلۆگیەوە ڕۆحی کوردی زامدارە بەم تراوما (صدمة) یە کە هیچ شتێک نیە چارەسەری بکات خەونی سەربەخۆیی نەبێت واتە دەوڵەت . ئەمەش یەکێکە لەو خەسڵەتە هەرە گرنگانەی کورد کە سیستەمێکی بەرگری بۆ خۆی پێ چێکردووە . چونکە با ئەوە بهێنینە پێش چاومان ، گەر کورد وەک نەتەوەیەکی داگیرکراو هەڵگری خەونێکی وەها نەبێت چۆن دەتوانێت بەرەنگاری ئەو هەموو هەڕەشە لەناوبەرانە ببێتەوە.

نیتچە دەڵێت : ئێمە بۆ ئەوەی بەرگەی واقیع بگرین دەبێت بەچاوێک لەچاوەکانمان تەماشای وەهم بکەین. پێموایە ئەم ڕستەیە یەکێکە لەو ڕستە هەرە دروستانەی بەتەواوی دەستنیشانی ئەو چاوە وەهمیەی کورد دەکات. لەبەر ئەوە هەڵە دەکەین گەر پێمانوابێت ڕاست نیە کورد شوێن ئەو وهم و خەونە بکەوێت ، بەداخەوە لەم دواییانەدا سەرۆک تالەبانی گوتەیەکی وەهای درکاندبوو.

کورد لەوکاتەوەی لەشەڕی چاڵدێرانەوە خاک و خەڵکەکەی بە پەیمانێکی تیرۆرستی دراوسێکانی دابەشکرا لە بزووتنەوەیەکی کرۆنیکی چەکداری وسیاسیدا ژیانی دەیەها نەوەی بەسەربردووە لەپێناوی ئەوەی لە ئاستی جیۆگرافیەوە پێکەوە بلکێنەوە ، کەوا ئەمەی بۆ بەدی نەهاتووە مانای وا نیە ئیدی هەموو ڕابوردوومان بێهوودەیی و بەربادییە و داهاتووشمان هەروەها دەبێت، بەڵکو کورد وەک زوبیەکتێک توانیویەتی بەوە قەڵغانێکی ڕۆحی بۆ بەرگریکردن لە هەبوون بگرێت بەدەستیەوە . کورد توانیویەتی زوبیەکتێکی تر بۆ مانەوەی خۆی لە جیهاندا بدۆزێتەوە .

لەو کاتەوەی داگیرکەران کوردستانیان پارچە پارچە کردووە و نەخشەکەیان گۆڕیوە ئیدی خۆیان بە ئاغای هەموو بوونەوەرێکی ئەو سەرزەمینە دەزانن ، ئیدی خۆیان بەسەروەری هەموو سامانی کولتوری وسروشتی ئەو دەڤەرەر دەزانن ، فەیلەسوف پیتەر سلۆتەردایک ڕاست ئەم بۆچوونەی پێکاوە کە دەڵێت : ((ئەوەی نەخشەی وڵاتێکی کێشا ئیدی خۆی بە خاوەنی ئەو وڵاتە دەزانێت .)) ئەم ڕستەیە هەموو کۆلۆنیالیست و ئیمپریالیستێک دەگرێتەوە.

بۆیە لەخۆڕا نیە ئەوەی کورد شەڕی بۆ دەکات بریتی بێت گەڕاندنەوەی ئەو سەروەرییەیە کە دوژمن زەوتی کردووە ، خەباتی کورد خەباتە لەپێناوی بەدەستهێنانەوەی ئەو هەقیقەتە دزراوە دا . لەم ڕێگەیەشدا کورد بەلایەنی کەمەوە توانیویەتی شوێنێکی ڕۆحی بۆ کۆکردنەوەی پەرتەوازەیی و، بۆ دنەدانی خولیایی ڕۆحی خۆی لەیەکگرتنەوەی جیۆگرافیاکەیدا پەیدا بکات. کورد بەمە توانیویەتی لەڕووی ڕۆحیەوە یەکخستنەوەی جیۆگرافیاکەی بکاتە چالاکیەکی ئۆرگانیزمیانەی زیندەگی ، بکاتە خەباتی نەپساوەی ئەو بۆ سەربەخۆیی ، بکاتە ئیشی سیاسیانەو کۆمەڵایەتیانەی ئەو لەژیاندا. ئەگەر هەر ئیشکردنێک بەرهەمێکی هەبێت ، ئەوا بەرهەمی ئیشی کوردی بەلای کەمەوە دەشێت لە بەرگری و خۆپاراستن و مانەوەی لە بوون و لە نەفەوتاندا بەرجەستە بکەین.

سلۆتەردێک دەڵێت : ((ئەڵمانی بیت واتە نادڵنیا بیت لەوەی دەشێت چ گفتێک بە خۆت و بە جیهان بدەیت. گفت بە ئەڵمانی ل 76)) لەمەدا فەیلەسوف مەبەستێتی بڵێت نادڵنیایی گفتدان ڕێگرە لەبەردەم ڕۆڵی ئەڵمان لە جیهاندا ، ڕێگرە لەوەی چۆن جارێکی تر پاش هەڵگیرساندنی ئەو جەنگە کاولکاریانە ئەڵمانی بشێت بچێتە ناو جیهانەوە ، بشێت جارێکی تر بەو هەموو گومانەوە ئەڵمانی گفت بە خۆی و بە جیهان بدات. من ئەم ڕستەیە بەجۆرێکی تر دەبەستمەوە بە دنیای کوردییەوە ، واتە کورد بۆ ئەوەی دڵنیابێت لەوەی کە بوونێکە لەناو جیهاندایە پێویستی بەو چاوە خەیاڵاوی و وەهمییەیە. کورد پێویستی بەوەیە لە خەیاڵدانیدا ، لە ڕۆحیدا شوێنێک چێ بکات بۆخۆی تاوەکو هەست بکات لەوێ لەماڵی خۆیدا بە ئاسایش و بە دڵنیایی دەژی و هەر لەوێشدا دەتوانێت گفت بەخۆی و بەجیهانیش بدات ، هەر لەوێشەوە دەرفەتی ئەوەی دەبێت بچێتە ناو جیهان . کەواتە بە هەبوونی ئەو شوێنە وەهمییە کورد توانیویەتی ئەو گومانە بڕەوێنێتەوە کەوا ئەو بوونەوەرێک نەبێت لەناو جیهاندا. دیارە ئەمەش لەوباوەڕەی کوردەوە هاتووە کە شوێنێکی نەتەوەیی ، دەوڵەت ، وەزیفەی سیاسیانەی ئەوەیە ببێتە پەناگەی هەموو تاکەکانی نەتەوە. واتە بەلای کوردەوە وەک چۆن نیشتمان بریتیە لە ((دایکێکی ڕۆحی)) هەموو نەتەوە ، ئەوا دەوڵەتیش بریتییە لە ((دایکێکی سیاسیانە)) کە هەموو نەتەوە لەئامێز دەگرێت. ئەم تراومایە لەئەدەبیاتی کوردیدا تەنیا شیعر خۆی لەقەرەی داوە ، لە کاتێکدا بیری کوردی نەک هەر ئەو مەسەلەیەی لەیادکردووە بەڵکو زۆرجار تفیشی لێ کردووە .. لێرەدا من دەڵێم بیری کوردی لەئێستاوە بەرەو داهاتوویەکی نادیار پێویستی بە لۆگیکێکی تری بیرکردنەوەیە ؛ بیرکردنەوەیەک خەمی ئەو بێماڵی و بێنیشتمانیەی کوردی بێت لە جیهاندا . بیرکردنەوەیەک سۆراغی ئەوە بکات و بپرسێت بۆچی مرۆڤگەلێک هەن تووشی چارەنووسێکی موزمنانەی بێ نیشتمانی بوون . لە بیری

ئەڵمانیدا مارتن هایدێگەر هەڵگری ئەو خەمە بوو بۆ ئەڵمانیە بێماڵەکانی پاش جەنگی جیهانی دووەم ، بێهۆ نەبوو چەند وانەیەکی تەرخان کردبوو بۆ بیناکردن و نیشتەجێبوون و بیرکردنەوە ؛ جگە لەوەی کە چەند وانەیەکی لەسەر هۆڵدەرلین تەرخان کردبوو بۆ توێژینەوەی ئەو خەمەی کە شاعیر بەر لە بیریار هەڵگرێتی .

پاڵەوانی فیلمەکە لەپاڵ ئەوەی کە دۆستایەتیەکی باش لە باشوور دەبینێتەوە ، هەموو لایەک بە خۆشحاڵییەوە پێشوازی لێ دەکەن ؛ دەگاتە ئەو بڕوایەی بگەڕێتەوە بۆ گوندەکەی لە باکور بۆ هێنانی دەستگیرانەکەی ، بەڵام کە دەگاتە ئەوێ ، جەندرمەکان خۆیان بۆ مەڵاسداوە و لە بۆسەکەیاندا لەبەرچاوی دەستگیرانەکەی و هەموو ئاواییەکەدا بەر گوللەی دەدەن و ئەویش لەگەڵ موسیکایەکی کوردیدا و لەگەڵیشیدا دەستگیرانەکەی بەدەم سەماوە لوول دەخۆن و گیان دەبەخشێت و لەپشتەوەی ئاواییەکەشەوە باڵۆنێکی زل کە بەتورکی لەسەری نووسراوە : بەختەوەر ئەو کەسەیە کە خۆی بە تورک دادەنێت . بەرەو ئاسمان بڵند دەبێتەوە. ... فیلمەکە پێشوازییەکی زۆری بەچەپڵەڕێزان لێکرا ، پاش نمایشەکە دەرهێنەر و ئەکتەرەکان هاتنە سەر شانۆ و چەند پرسیارێکیان لێکراو چەند وەڵامێکی زیرەکانەیان دایەوە. لە وەڵامی پرسیارێکدا دەرهێنەر گووتی لەپاڵ مەرگدا بۆیە من موسیک و سەمام هێناوەتەوە تا بیسەلمێنم کە کورد ئارەزووی ژیانی خستۆتە پێشەوەی ئارەزووی مەرگەوە .هەروەها گووتی ئەو موسیکە بەلای منەوە بۆ ژیانی کورد وەک (ڕیسیستانس) ێک وایە ، واتە مەبەستی بوو بڵێت موسیک ڕۆڵی بەرگری دەبینێت لەجێیەکدا کە چ فۆرمێکی تری بەرگری لە ئارادا نییە ، کتومت ئەوەی ئێمەش لەجێگەی تردا و لێرەشدا گوتوومانە کە کورد بە عەقلانیەتی خۆی جۆرێک لە سیستەمی بەرگری داڕشتووە .